

Вікторія Шилінгер,

магістрантка

УДК 007: 304: 070.484

Тематика та оцінність текстів юридичної преси (на прикладі видання «Судебно-юридическая газета»)

У статті розглянуто проблемно-тематичну спрямованість у публікаціях юридичних засобів масової інформації, визначено характер текстів (негативні, позитивні та нейтральні). Проаналізовано 2285 матеріалів тижневика «Судебно-юридическая газета» за період з квітня 2009 р. по грудень 2011 р.

Ключові слова: юридична преса, «Судебно-юридическая газета», рейтинг тем, характер публікацій.

Сьогодні в Україні відбувається процес становлення нової політико-правової системи. Глибокі економічні, політичні, соціальні, культурні, духовні, інформаційні та інші перетворення, що спостерігаються у нашій державі на сучасному етапі, суттєво впливають на суспільну свідомість українських громадян і зокрема на їхню правову культуру та свідомість як невід'ємні елементи формування громадянського суспільства і правової держави.

У ситуації суттєвого реформування правової системи зростає роль правової культури, а, відповідно, й інформаційної культури як її частини. Однією з найважливіших умов підвищення рівня правової культури населення є чітка структура відносин та засобів правового інформування. Водночас це й невід'ємний складник формування структури громадянського суспільства. З одного боку, тут постає ціла низка питань щодо забезпечення населення на систематичному рівні інформацією про правове буття. З іншого – виникає потреба вдосконалення нормативно-правового змісту категоріального апарату сфери правового інформування та правового режиму, його функціонування в Україні.

У наш час головними невирішеними проблемами українських юридичних видань залишаються недофінансування, залежність (відсутність незалежності) редакторів і журналістів від власників та адміністрації, публікування текстів під маркою журналістських, нестабільність виходу якісних матеріалів, брак редакційних журналістських «аналітичних центрів» (юридичні журналістські кадри), практична відсутність матеріалів такого жанру, як юридичні журналістські розслідування.

Метою цієї роботи є дослідження випусків «Судебно-юридической газеты» за три роки, визначення за допомогою методу контент-аналізу рейтингу популярності тематики публікацій та здійснення оцінювання тональності журналістських текстів.

Предметом дослідження визначено характер матеріалів газети – негативний, позитивний, нейтральний.

Дослідження нашої теми потребує врахування здобутків багатьох наукових дисциплін. Розглядуваний аспект проблеми, як свідчить огляд фахової літератури, недостатньо вивчений не лише в українському, а й у закордонному науковому просторі.

У своїх працях науковці в галузі журналістики і соціальних комунікацій та фахівці інших сфер досліджують періодичні спеціалізовані видання і, зокрема, приділяють увагу й правовій тематиці. Серед них: Т. Андрусак [1], Т. Бачинський [2], В. Іванов [3], Т. Приступенко [4], А. Волобуєва [5], В. Чертков [6], К. Афанасьєва [7].

Крім того, проблему правового інформування завжди пов'язували в юридичній науці з виховуванням правової культури та правової свідомості, а тому дослідженням цього питання цікавилися також учені-правознавці: П. Баранов, К. Бельський, Г. Злобін, В. Камінська, М. Козюбра та інші.

«Судебно-юридическая газета» – юридичний тижневик для суддів, законодавців та юристів, основною метою якого є інформування широкого кола фахівців-юристів та громадськості країни про стан справ у судовій і правоохоронній системах України, зокрема й про діяльність усіх гілок влади щодо реформування її законодавчої бази. Виходить із 13 квітня 2009 р. щотижня російською мовою, обсяг – 20 сторінок. Наклад – 15 тисяч примірників. Засновником видання є ТОВ «Центр соціально-політичних технологій “Паблік Рилейшинс”».

Досліджуване видання за чинним ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення» є «спеціалізованою газетою», яка систематично висвітлює окремі проблеми громадського життя, науки, техніки, культури та інших галузей діяльності й призначена для певних категорій читачів. (За тематичною спрямованістю, цільовим і читацьким призначенням спеціалізовані газети поділяються на: з питань економіки та бізнесу, медичні, спортивні, з питань культури, літератури, мистецтва, релігійні, рекламні, для дозвілля, для дітей та юнацтва.) [8].

В юридичному словнику-довіднику знаходимо таке визначення: періодичні юридичні видання в Україні – журнали, зібрання нормативних актів та офіційних документів, міжвідомчі збірники, щорічники наукових праць, газети і деякі інші видання правового характеру, які друкуються з певною періодичністю. Серед них – «Відомості Верховної Ради України», «Зібрання Постанов Уряду України», «Бюлетень законодавства і юридичної практики України», «Право України», «Юридичний вісник», «Підприємство і ринок України», «Вісник

Академії правових наук України», «Вісник Львівського університету» (серія юридична), «Вісник Київського університету» (юридичні науки), «Правничі вісті», «Правова держава» (щорічник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України), «Інформаційний вісник Вищого арбітражного суду України», «Юридичний вісник України», «Українське право», а також газети «Закон і бізнес», «Імем закона» тощо [9].

Прикметою часу стала поява цілої низки юридичних ЗМІ. Ще кілька років тому лише дві-три газети вважались правовими їх зміст був майже ідентичним. А сьогодні їх читачів уже вирізняють певні уподобання. Вважається правильним не змішувати право і політику, юридичні права і політичні інтереси, інтереси бізнесу і кар'єрні устремління. Хоча реальне життя все це спростовує. В нашій, по суті маргінальній політиці і номенклатурно-ринковій економіці все відбувається навпаки. Більше того, окремі політики та представники бізнесу подекуди не цураються й цінностей, сповідуваних у кримінальному або принаймні напівкримінальному середовищі. Тому зрозуміло, що люди, які не живуть за законом, навряд чи читатимуть юридичні ЗМІ [7].

Таблиця 1.
Публікації «Судебно-юридической газеты»

Роки	Кількість проаналізованих примірників газети	Кількість проаналізованих матеріалів газети
2009	18	607
2010	24	704
2011	24	974
Усього:	66	2285

Усі юридичні ЗМІ намагаються бути професійними виданнями, а отже, орієнтуються на ту ж саму читацьку аудиторію, яка визначається за професійною, а не політичною ознакою. Імовірно, тому їх накладки невеликі, а можливості залучення нових читачів практично вичерпались. Утім залежно від того, як багатітимуть юридичні фірми, кількість юридичних ЗМІ в нашій країні й надалі збільшуватиметься. Бо чомусь вважається, що мати власну газету не лише престижно, а й вигідно. Маємо також визнати, що в таких умовах редакційна політика юридичних ЗМІ буде адекватною ситуації в нашому інформаційно-правовому просторі, а саме: вони змушені бути близькочорими, мати коротку пам'ять і коротку лаву запасних. Близькочорість визначає бачення юридичного факту в контексті лише найближчих подій. Здається, не таким великим є наш правовий простір, аби вдаватися до веломовних узагальнень та встановлення певних закономірностей.

Для дослідження було обрано матеріали тижневика, що виходить в Україні російською мовою, «Судебно-юридическая газета» за період з 13 квітня 2009 р. (№ 1 – початок виходу видання) по 12 грудня 2011 р. (№ 48 (116)). Усього опрацьовано 2285 публікацій (див. Табл. 1), серед яких за жанрами були: замітка, кореспонденція, стаття, репортаж, огляд та звіт. Найбільше публікацій було надруковано у 2011 р., що свідчить про попит на видання та формування ним своєї аудиторії.

Таблиця 2.
Рейтинг тем за частотою згадування в текстах (видання «Судебно-юридическая газета»)

Роки	Темати
1. 2009	1) ринок землі (земельна реформа); 2) реформи судової системи; 3) соціальна допомога населенню; 4) продукти харчування; 5) гральний бізнес; 6) новітні технології (автоматизація систем, інтернет, віртуальне авторське право); 7) відпочинок (правові аспекти, проблеми, рекомендації); 8) кримінальні хроніки.
2. 2010	1) кадрові зміни (керівництво країни, в судах України, окремі підприємства, Луценко, Лозинський); 2) розлучення (аліменти, розподіл майна); 3) податки; 4) військові; 5) автомобілі (реєстрація, ДТП, «Візор», технічний огляд); 6) новітні технології (інтернет, автоматизація, кіберпростір, хакери, мережа); 7) шкідливі звички (наркотики, алкоголь, куріння); 8) кримінальні хроніки.
3. 2011	1) ринок землі; 2) євро-2012; 3) кадрові зміни в судах України; 4) освіта (юридична, вступ-2011); 5) фінансування судової системи (зарплата суддів); 6) розлучення (аліменти, право на дитину); 7) автомобілі (техогляд); 8) кримінальні хроніки.

Після аналізу кожного числа було визначено рейтинг популярності тем досліджуваного юридичного видання (див. Табл. 2). Журналісти «Судебно-юридической газеты» у своїх публікаціях намагаються подавати значущу інформацію, яка є злободенною на момент виходу газети, і, крім загальносупільних тем, не залишають поза увагою юридичної тематики, пов'язаної з правничою галуззю. У 2010 та 2011 рр. простежується така закономірність: на перших шпальтах видання переважають матеріали, які розкривають тему кадрових змін в «юридичному світі», важливою темою за цей період є також

професійність правничих кадрів, їхня освіта, підвищення кваліфікації та оплата праці. Наприклад, за весь період дослідження «Судебно-юридической газеты» натрапляємо на перших шпальтах (що є показником важливості теми) на такі заголовки: «Давление на судей: виновата ли система?», «Кто наделит полномочиями председателя суда» [11], «По каким судам ударит судебная реформа?» [12], «Послевокусие реформы: куда уходят судьи? О кадровых изменениях в судах в период новых правил работы судебной системы» [13], «Слухами об огромных зарплатах судей просто подогревают население» [14], «Суды выступили против проверок КРУ» [15]; «Финансовый голод в админюстиции» [16]; «Мне жаль, что ушли в отставку судьи, которые еще могли внести огромный вклад в правосудие Украины» [17]. Спільними темами, які й сьогодні залишаються актуальними і не втрачають своєї популярності і в журналістів, і читачів, визначено дві групи тематик:

Група I. Три К: Криза, Корупція, Кримінал.

Приклади матеріалів за темами цієї групи: «Кризис. Часть вторая», «Банковская тайна в условиях финансового кризиса», «Бывшего премьер-министра Исландии отдали под суд из-за кризиса», «Тройной удар по коррупции в Украине», «В кредитных союзах искоренят коррупцию», «Борьба с коррупцией пробуксовывает», «Криминальная хроника», «Криминальная реформа, или Разговор о понятиях», «Пьяные посиделки закончились убийством соседа».

Група II. Generation-II: перспективи новітніх технологій (автоматизація всіх систем діяльності людини, мережевий маркетинг) та юриспруденції як окремого соціального інституту.

До цієї групи входять, зокрема, такі матеріали: «Будущее юриспруденции за электронными технологиями», «Будущее сетевого маркетинга – за аватарами!», «В Украине может появиться Закон о доступном Интернете».

Решта тем з'являлася та зникла залежно від резонансності в суспільстві.

Особливістю подання матеріалів та розкриття тем у юридичному виданні є коментування самим автором ситуації, про яку йдеться в його публікації, або ж залучення експертів до коментування. З погляду журналіста така подача матеріалу не є професійною, хоча «Судебно-юридическая газета» позиціонує себе як «юридичний тижневик для суддів, законодавців та юристів, основною метою якого є інформування широкого кола спеціалістів-юристів та суспільства країни про стан справ у судовій і правоохоронній системі України, зокрема про діяльність усіх гілок влади з реформування її законодавчої бази». А це свідчить про

те, що коло читачів спеціалізованого періодичного видання є вузьким і автори орієнтуються насамперед на професійну аудиторію, якій важлива думка автора-колеги.

Під час чергового етапу дослідження було визначено слова-елементи, що відображають якісну характеристику матеріалу, дають певне забарвлення публікації.

Було також згруповано слова-елементи, за якими оцінювався характер кожної проаналізованої публікації:

а) **позитивний зміст матеріалів (+):** прогрес, ефект (ефективний, -ість), здобутки (-ок), розвиток.

б) **негативний зміст матеріалів (-):** криз (-а, -овий), заборгованість (борг, -жник), корупція (-онер), погроза, покарання, вбивця (-ство), смерть, розлучення.

в) **нейтральний зміст (=):** представлення в публікації в однаковій кількості слів негативного та позитивного значення.

У таблицях 3, 4, 5 показано кількість матеріалів із характерною ознакою, «забарвленням» +, – або = (див. Табл. 3).

Таблиця 3.
Кількість матеріалів із характерною ознакою «забарвлення» («Судебно-юридическая газета»)

Рік	Публікації +	Публікації –	Публікації =	Публікації, заг. к-ть
2009 р.	96	326	185	607
2010 р.	94	452	158	704
2011 р.	11	669	194	974

Отже, досліджуваний засіб масової інформації є спеціалізованим виданням. Це газета, яка систематично висвітлює окремі проблеми громадського життя, науки, техніки, культури та інших галузей діяльності і призначена для певних категорій читачів.

На основі аналізу публікацій «Судебно-юридической газеты» визначено теми, які найчастіше з'являються на сторінках юридичних ЗМІ. За результатами дослідження теми поділено на дві групи: перша група – три К: Криза, Корупція, Кримінал; друга група – Generation II: перспективи новітніх технологій (автоматизація всіх систем діяльності людини, мережевий маркетинг) та юриспруденції як окремого соціального інституту. Саме ці теми висвітлювалися на перших шпальтах газети, згадування про них було майже в кожному номері за весь досліджуваний період.

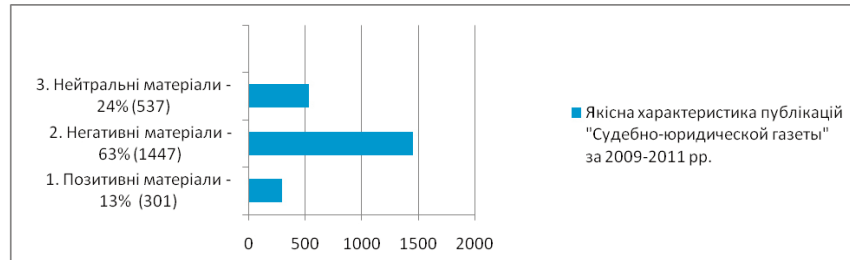
Також було визначено слова, що мають негативне, позитивне та нейтральне значення, які допомогли нам охарактеризувати інформацію, подану в публікаціях видання. Слова категорії «+»: прогрес, ефект

(-ий, -ість), здобутки (-ок), розвиток; слова категорії «-»: криз (-а, -овий), заборгованість (борг, -жник), корупція (-онер), погроза, покарання, вбивця (-ство), смерть, розлучення; рівнозначну кількість слів у тексті категорії «+» і «-» було зараховано до категорії «=». Завдяки підрахункам наявних слів трьох категорій у тексті було присвоєно якісну ознаку тексту: позитивний, негативний чи нейтральний відповідно і подано цей показник у відсотковому відношенні.

Діаграма 1.

Тональність змісту публікацій тижневика «Судебно-юридическая газета»

Таким чином, із 2285 публікацій тижневика газетного типу «Судебно-юридическая газета»: 63 % текстів негативного характеру, 24 % матеріалів нейтрального характеру і тільки 13 % – вважаються позитивними (див. Діагр. 1). Це можна назвати особливістю досліджуваного фахового видання, оскільки юриспруденція так чи інак працює у світі закону й порядку і хто, як не спеціалізовані правничі ЗМК мають аналізувати вкрай неоднозначну правову ситуацію в нашому суспільстві. Домінування негативної інформації на сторінках «Судебно-юридической газеты» може свідчити не тільки призначення юриспруденції – постійно бути на сторожі порядку та існувати в умовах проблемних та критичних ситуацій, а й до певної міри відображає реалії нашого суспільства та закордонних країн. Велика кількість матеріалів юридичного видання висвітлюють криміногенну ситуацію України та інших держав, негативна інформація стосується не тільки соціально незахищених чи найнижчих прошарків населення, а й вищих ешелонів влади, де є місце такому негативу, як корупція, фальсифікація і занепад.

1. Андрусак Т. Г. Правова проблематика на сторінках календарів «Просвіти» (австрійський період) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність : зб. наук. пр. / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2010. – Вип. 19. – С. 165–177.

2. Бачинський Т. В. Правова культура: деякі сучасні підходи до її розуміння // Юридична Україна. – 2011. – № 8 (104) – С. 16–20.

3. Иванов В. Ф. Контент-анализ: методология и методика исследования ЗМК : [навч. посіб.] / В. Ф. Иванов. – К., 1994. – 112 с.

4. Приступенко Т. О. Правові засади функціонування сучасних засобів масової комунікації України : монографія / Т. О. Приступенко. – К., 2000. – 250 с.

5. Волобуєва А. М. Жіночі видання Києва початку ХХ століття // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка ; Сер. : Журналістика. – К., 2004. – Вип. 12. – С. 28–30.

6. Чертков В. Л. Авторское право в периодической печати / В. Л. Чертков. – М. : Юрид. лит-ра, 1989. – 143 с.

7. Афанасьєва К. О. Авторське право : практ. посіб. / К. О. Афанасьєва. – К. : Атіка, 2006. – 224 с.

8. Видання. Основні види. Терміни та визначення: ДСТУ 3017–95. – [Чинний від 1996-01-01]. – К. : Держстандарт України, 1995. – 47 с. – (Національний стандарт України).

9. Юридичний словник-довідник [Електронний ресурс]. – URL: <http://subject.com.ua/pravo/dict/819.html>.

10. Ковальський В. Хто читатиме юридичні ЗМІ [Електронний ресурс] / В. Ковальський. – URL: http://www.yurincom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/publications/?aid=1385&rid=27.

11. Судебно-юридическая газета. – 2009. – № 2. – С. 1.

12. Судебно-юридическая газета. – 2010. – № 8–9 (26–27). – С. 2.

13. Судебно-юридическая газета. – 2010. – № 39 (57). – С. 8.

14. Судебно-юридическая газета. – 2010. – № 43–44 (61–62). – С. 12.

15. Судебно-юридическая газета. – 2011. – № 2 (70). – С. 7.

16. Судебно-юридическая газета. – 2011. – № 4 (72). – С. 1.

17. Судебно-юридическая газета. – 2011. – № 5 (73). – С. 13.

Подано до редакції 23. 04. 2012 р.

Shylinher Viktoriya.

Themes and evaluation of legal periodicals' texts (the case of the weekly «Sudobno-juridicheskaya gazeta»/«Judicial Legal newspaper»).

The article analyzes the problem and thematic trends in the materials of legal periodicals, in which the nature of texts was defined (positive, negative and neutral). 2285 publications of the weekly «Sudobno-juridicheskaya gazeta»/«Judicial Legal newspaper» were analyzed for the period from April 2009 to December 2011.

Keywords: legal press, «Sudobno-juridicheskaya gazeta»/«Judicial Legal newspaper», rating of topics, nature of publications.

Шилингер В.

Тематика оценность текстов юридической прессы (на примере издания «Судебно-юридическая газета»).

В статье рассмотрена проблемно-тематическая направленность в публикациях юридического средства массовой информации, определен характер текстов (позитивные, негативные и нейтральные). Проанализировано 2285 материалов еженедельника «Судебно-юридическая газета» за период с апреля 2009 г. по декабрь 2011 г.

Ключевые слова: юридическая пресса, «Судебно-юридическая газета», рейтинг тем, характер публикаций.

